

PM

Bilaga 4, Utdrag ur utkast till rapporten *Naturvetenskapliga prioriteringsgrunder för restaurering av vattendrag*

Anne Thorén
2012-02-27

Bilaga 4 Telefonförfrågning till länsstyrelserna

Blekinge, Jesper Bergman

Länsstyrelsen i Blekinge har under 2001-2002 sammanställt ett dammregister, baserat på den damminventering som gjordes 1981-1982 (uppgifterna är därför mycket osäkra, men de är de bästa som finns idag). Lst planerar att uppdatera dammregistret under 2012.

Totalt ingick 119 dammar i dammregistret. För 63 av dammarna finns vatten/miljödom och för 56 dammar saknas dom. Vid inventeringen skickades en enkät skickades ut, de fick 118 enkätsvar med följande resultat: 81 dammar regleras, 7 dammar kan regleras men regleras ej, 10 dammar kan inte regleras, 14 dammar är utrivna och 6 är inte återfunna (har aldrig uppförts eller så har de uppgått i något annat företag). Uppgifterna sammanställdes i ett dammregister samt i en rapport. Statistiken i rapporten baseras på de 98 dammarna som inte är utrivna eller inte har återfunnits. Av de 98 har 50 dammar en dom och 48 dammar saknar dom.

När det gäller fiskvägar beskrivs att av de 98 dammarna som är kända finns 8 med vattendomar med villkor om fiskväg, samt att 7 dammar som saknar dom har fiskvägar. Det innebär dock inte att det finns 15 fiskvägar som fungerar.

Alla dammar som utgör ett vandringshinder behöver en fiskväg, både för upp- och nedvandring. Hur många detta är kommer förhoppningsvis att klarläggas i lst planerade uppdatering av dammregistret under 2012.

I länet finns 41 sjösänkingsföretag och 9 torrlägningsföretag. Utöver dessa finns ca 650 dikningsföretag.

Lst ser inget stort behov av att restaurera sänkta sjöar. Däremot borde omprövning av dikningsföretag prioriteras, men resurser saknas.

Lst bedömer att det är ett mycket stort är åtgärdsbehovet för vattenområden som är fysiskt påverkade. Efter den planerade uppdateringen av dammregistret så finns en bättre möjlighet att bedöma åtgärdsbehovet. Lst arbetar för närvarande särskilt med att åtgärda vandringshinder i Lyckebyån och i Bräckeån. Som exempel kan nämnas att de två nedersta vandringshindren i Lyckebyån, vilka håller på att projekteras, beräknas kosta minst 12 miljoner kronor att åtgärda. Utöver dessa hinder så finns ytterligare minst 7 vandringshinder.

Vilket stöd behövs för att kunna göra prioriteringar i provnings och tillsynsarbetet? Ett bättre underlag, vilket lst förhoppningsvis kommer att ta fram under 2012. Bättre åtkomst till vatten/miljödomar från domstolarna. Miljöboken verkar åtminstone för Blekinges del vara bristfällig. Mer resurser krävs om lst ska kunna bedriva "egeninitierad" tillsyn överhuvudtaget.

Dalarna, Gunilla Nyberg och David Lundvall

Det finns 1300 Dammar och 150 kraftverk i Dalarna. När det gäller dammar kan en dammanläggning bestå av flera olika dammar som t.ex. regleringsdamm, kraftverksdamm, spärrdamm etc. Länsstyrelsen har inte någon samlad kunskap om hur många som är strömkraftverk.

Länsstyrelsen vet vilka tillstånd som finns för kraftverken, men inte vad de omfattar (Länsstyrelsen har inte tillgång till samtliga tillstånd). Det finns 20-30 kraftverk som saknar tillstånd/hävdar urminneshävd, 9 med äldre lagstiftning (häradslagarna), 80 enligt äldre vattenlagen, 25 enligt vattenlagen och 4 enligt miljöbalken. Det flesta av dammarna saknar fiskväg. Det saknas tillräcklig kunskap om vilka kraftverk som behöver fiskväg respektive anpassade flöden.

Länsstyrelsen vet inte hur många sjöar som är sänkta, enligt uppgift har SMHI ett register med ca 10 % av det totala antalet sänkta sjöar i landet, även hushållningssällskapet kan ha underlag.

Länsstyrelsen har inte tillräckligt underlag för att kunna bedöma hur stort åtgärdsbehovet är i de fysiskt påverkade vattnen.

Det stöd som i första hand behövs för ett fungerande åtgärdsarbete är tillsynsresurser.

Länsstyrelsen arbetar för närvarande med att uppdatera dammregistret.

De arbetar även med att göra prioriteringar i bedömningen av åtgärdsbehovet för att nå MKN. De använder en korsbedömning av naturvärdena (värdefulla vatten, skyddade vatten och hotade arter med andra förutsättningar (finansiering, praktiskt genomförbarhet, huvudmannens intresse, kostnads-nyttan).

Det finns även en plan för arbetet med att restaurera flottleder.

Gotland, Peter Landgren

Det finns 1 kraftverk och 18 dammar på Gotland (MPU angav 0 respektive 18). Dammarna är s.k. Gotländska dammar, sidodammar som inte har krav på säkerhet på det sätt som kraftverksdammar har. Kraftverket har behov av ett omlöp, men har ett till bedömda behov anpassat flöde.

Kraftverket saknar tillstånd, det drivs med stöd av gammal hävd. Hälften av dammarna har tillstånd (de större) övriga har hanterats enligt 11 kap. 12 § MB (undantag från tillståndsplikten).

Det saknas regelrätta sjösänkingsföretag på Gotland, men avgränsningen gentemot markavvattning är diffus (det finns 570 torrläggningföretag).

Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av omlöp vid 5 ställen, åtgärdsbehovet för dikningsföretagen är enormt.

Stöd som behövs är fler gemensamma vattenhandläggartreffar, vattenteknisk kompetens och vattenjuridisk kompetens. Tidigare fanns vattenteknisk kompetens på lantbruksnämnden, det gör det inte längre. De gjorde beräkningar på projekteringar och dimensioneringar av vägtrummor etc.

Den vattenjuridiska kompetensen kan finnas på distriktsnivå.

Gävleborg, Hans Sjöberg

Länsstyrelsen har 400 registrerade dammar varav ca 140 dammar är relaterade till Vattenkraftsproduktion av dessa är ca 90 kraftverk. Lst har kunskap om det är ett strömkraftverk. Det finns normalt en damm som kan styra vilket flöde som ska släppas genom ett strömkraftverk respektive i huvudfåran. Länsstyrelsens definition av strömkraftverk är ett kraftverk med reglerbar damm, men där det inte finns något magasin av

betydelse, d.v.s. vatten som rinner till kraftverket måste släppas i princip momentant igenom eller förbi detsamma då magasinmöjligheter saknas.

Antal dammar som saknar tillstånd? Det är en uppgift som det med en del möda går att få fram en ungefärlig siffra på (om det finns starka önskemål om detta?). Uppskattningsvis så saknar hälften av alla registrerade dammar tillstånd.

När det gäller fiskväg så har 50 av länets dammar en fiskväg/vandringsmöjlighet. Trogen har flertalet av de registrerade dammarna behov av fiskväg.

Enligt ett uppföljningsprojekt som genomfördes 2010 är det endast 16 av de 140 vattenkraftsrelaterade dammarna som har ett godtagbart flöde.

Länsstyrelsen saknar idag kunskap om antal sjösänkingsföretag.

När det gäller tillstånd har dammarna med kraftverk oftast tillstånd, de har också vattendomar, där det ofta men inte alltid enkelt går att läsa ut vad tillståndet reglerar.

Länsstyrelsen bedömer spontant att åtgärdsbehovet är stort för vattenområden som är fysiskt påverkade.

Det har gjorts insatser för att ta fram bland annat en lista på dammanläggningar där det är prioriterat att ompröva villkor om bland annat fiskväg och minitappning. Den prioriterbara tiden för aktivt arbete med såväl tillsyn som omprövning är dock begränsad. Ett stöd skulle kunna vara information om rättsfall där tillsynsbeslut/föreläggande om åtgärder som rör minitappning och fiskvägar m.m. har visat sig hålla vid en överprövning.

Kriterier för att prioritera omprövningsbehovet är de nationellt utpekade värdefulla vattendragen, vilka objekt som finns i det och bedömd rimlighet att nå framgång.

Halland, Mauritz Sandholm

Uppgifterna i MPU stämmer och bygger på en damminventering (enkät) som genomfördes i länet i början på 2000-talet. I Halland finns i dag enligt detta dammregister 236 dammar med en dammhöjd över 1,5 meter.

Av dessa dammar utgör ca 70 anläggningar vattenkraftverk. Dessa siffror är osäkra eftersom det förekommer att t.ex. kvarn- och sågverksdammar har konverterats till vattenkraftverk utan att tillstånd inhämtats eller en anmälan gjorts till tillsynsmyndigheten. Det stora flertalet vattenkraftverk är småskaliga med en installerad effekt under 1,5 MW.

I Länsstyrelsen dammregister finns uppgifter om regleringsmöjligheterna samt om dammen regleras regelbundet.

Enligt den enkät som ligger till grund för uppgifterna i dammregistret i länet med 236 st. objekt har 41 st. angett att de inte har tillstånd, 26 st. anger att de inte vet om de har tillstånd medan 105 st. anger att de har tillstånd. Det är svårt att idag fastställa hur många av vattenkraftverken och dammarna som åberopar urminnes hävd eller annan rätt till verksamheten.

Enligt samma enkät finns 12 st. dammar (ej kraftverksdammar) som idag har fiskväg/-trappa i bra eller dåligt skick. 4 st. dammar (ej kraftverksdammar) har enligt registret en ålyngelledare. 20 st. kraftverksdammar har fiskväg/-trappa i bra eller dåligt skick. 14 st. dammar har enligt registret ålyngelledare.

Det är svårt att uppskatta ett preciserat antal dammar med behov av fiskväg (för att nå MKN och miljökvalitetsmålet för levande sjöar och vattendrag (LSoV)).

Den fysiska påverkan, som Ist dock har bristfälliga kunskaper om, bedöms vara ett mycket stort miljöproblem i Halland. Både vad det gäller faktisk omfattning och koppling mellan påverkan och ekologisk status. För att åtgärda skador och problem i vattenmiljön till följd av kraftverk och dammar, med syfte att i enlighet med RDV nå god ekologisk status eller att säkerställa att god ekologisk status uppnås, behöver ansvariga myndigheter mer precis kunskap om vilken påverkan på miljön dessa orsakar och vilka skador som behöver åtgärdas.

Det är även angeläget att vidare utreda vilka rättsliga åtgärder som det kan finnas behov av.

När mer information om fysisk påverkan är insamlad kan det innebära att MKN sätts med mindre strängt krav (undantag enligt Artikel 4.3 och 4.5) i de fall det kan anses som tekniskt omöjligt eller icke ekonomisk försvarbart att bygga någon typ av fiskväg.

I princip behöver alla dammar som inte är placerade på ett naturligt vandringshinder någon typ av fiskväg om god ekologisk status ska kunna nås. Hur många dessa är och vilken nivå MKN sätts till är i dagsläget omöjligt att svara på.

För alla kraftverk med nolltappning, korttidsreglering eller som på annat sätt bedriver verksamhet som inte är anpassad till miljöbalkens krav och regelverk behövs en översyn för att avgöra om flödena behöver anpassas. Enligt Länsstyrelsens uppgifter finns 46 st sjösänkingsföretag. Ett okänt antal av de ca 2000 dikningsföretagen i länet (som tillkommit efter förrättning enl. ÄVL/VL/MB, anmälan enligt NVL, tillstånd enligt NVL/MB eller utan någon prövning alls) har dock också inneburit att sjöar sänkts.

Det är oklart om det finns behov av att restaurera de sänkta sjöarna. Diskussioner förs inom Länsstyrelsen om att restaurera enstaka sjöobjekt men det är oklart om detta är ett behov för att uppnå MKN.

Kunskapsunderlaget, när det gäller tillstånd, är bristfälligt främst vad gäller den småskaliga vattenkraften bl.a. eftersom det förekommer att äldre kvarn- och sågverksdammhar har konverterats till vattenkraftverk utan tillståndsprövning eller anmälan till tillsynsmyndigheten. I de fall det finns en dom med register-/damm-/diarienummer finns information om vad tillståndet reglerar.

Det är svårt att idag fastställa hur många av verksamhetsutövarna/ägarna till vattenkraftverken och dammarna som åberopar "urminnes hävd" i Halland. Utifrån den enkätundersökning som Länsstyrelsen i Hallands genomförde för några år sedan samt utdrag ur Miljöboken, är det inte omöjligt att mellan 5-10 % av de småskaliga vattenkraftverken åberopar urminnes hävd.

I de fall då VU åberopar urminnes hävd eller annat avtal är det mycket svårt att avgöra vad dessa "tillstånd" kan anses/bedömas att reglera. Bland annat saknas information om t ex vilken typ av reglering som genomförs i kraftverken av de enskilda verksamhetsutövarna. Frågan är särskilt viktig i samband med låga vattenföringar. Innan faktiska tillsynsåtgärder överhuvudtaget kan komma ifråga krävs insatser i form av tid och resurser för utredningar i syfte att i varje enskilt fall klargöra typen och graden av påverkan, orsakerna och vem bär ansvaret. Länsstyrelsen i Halland genomför i dagsläget, bl. a med anledning av dessa problemställningar, en uppdatering av det befintliga dammregistret. Detta i syfte att utröna med vilket tillstånd verksamhetsutövaren driver sin verksamhet samt hur verksamheten och egenkontrollen bedrivs.

Länsstyrelsen bedömer att åtgärdsbehovet är mycket stort både vad gäller dammar med och utan kraftverk. Åtgärdsbehovet är mer oklart vad gäller sjösänkingsföretag.

Det stöd som behövs för att länsstyrelsen ska kunna göra prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbetet är framför allt resurser för att en mer egeninitierad och målstyrd tillsyn ska kunna bedrivas. Den tillsyn som hittills bedrivits, och bedrivs idag inom området vattenverksamhet, utgörs till 90-95 % av händelsestyrd tillsyn – dvs. sådan tillsyn som initierats utanför länsstyrelsens kontroll i form av t. ex klagomål, anmälningar o.d. Därför är förutsättningarna för att den egeninitierade tillsynen ska kunna prioriteras mycket begränsade.

Att bedriva tillsyn gentemot verksamheter, med ibland tämligen odefinierbar ”rättskraft” och som samtidigt lutar sig mot ett ålderdomligt regelverk och otidsenliga domar med mer eller mindre obefintliga villkor, är en mycket komplicerad och tidskrävande uppgift. Mot denna bakgrund måste det ses som mycket angeläget att en översyn och modernisering av det gällande regelverket i miljöbalkens 11:e kapitel kommer till stånd snarast. Utöver detta ser vi ett behov av att stödet/vägledningen från Kammarkollegiet/Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket utvecklas till något mer handfast.

Jämtland, Urban Westerbuye

Det finns ca 150 kraftverk och 500 dammar i länet. Siffrorna är osäkra, framförallt när det gäller dammar. Detta bl.a. då årsrapporteringen av dammsäkerheten görs olika av VU och ibland avser hela dammanläggningen och ibland delas upp på anläggningens ingående dammar. Länsstyrelsen har därutöver mycket dålig kunskap om framför allt de små dammarna som finns eller har funnits i länet. De större dammarna har i regel tillstånd. Vad tillstånden omfattar är ofta osäkert. Länsstyrelsens tillgång till aktuella vattendomar är begränsad. Det är osäkert hur många strömkraftverk som finns. Uppgifter om antalet sjöar som är sänkta saknas. Underlag för att bedöma behov av fisktrappor, anpassa flödet, restaurera sänkta sjöar saknas.

Åtgärdsbehovet är mycket stort. Det behövs resurser för att kunna göra rätt prioriteringar i arbetet (bara sammanställa det underlag som behövs för att göra rätt prioriteringar).

När det gäller prioriteringar utifrån fisk kan Joakim Svensson kontaktas (063/1460 15).

Jönköpings län, Anders Skarstedt

Efter redovisningen till miljöprocessutredningen har länsstyrelsen genomfört ett projekt om småskalig vattenkraft vilket har lett till revideringar av antalet objekt. Det finns fortfarande osäkerheter i antalet objekt som redovisas.

I länet finns 314 dammar, varav 108 har kraftverk och 206 saknar kraftverk. 169 av dammarna, varav 35 med kraftverk, saknar tillstånd eller en förrättning för verksamheten. När det gäller kraftverken saknar Länsstyrelsen underlag om det är ett strömkraftverk eller med en damm.

Ca 27 av dammarna har en fiskväg. Det har inte gjorts någon bedömning av vilka dammar som egentligen behöver en fiskväg.

I länet finns 132 sjösänkingsföretag som har ett tillstånd eller annan förrättning. Det saknas underlag för att kunna ange om det finns sjösänkingsföretag som saknar tillstånd. Behovet av att restaurera sänkta sjöar har inte bedömts. Vattennivån har höjts i 2 sjöar (Draven är en av dem), syftet var att förbättra dem som fågelsjöar.

För de verksamheter som har tillstånd saknar Länsstyrelsen sammanställda uppgifter om vad tillstånden egentligen reglerar.

För att kunna göra rätt prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbetet behöver länsstyrelsen regelbundna nationella möten för att kunna diskutera nationella och regionala prioriteringar samt utbyta erfarenheter. Det behöver även finnas ett nationellt stöd i juridiska frågor t.ex. en juristjour.

Länsstyrelsen har arbetat med kriterier för småskalig vattenkraft i rapporten *Småskalig vattenkraft i Jönköpings län*. De har sammanställt befintligt kunskapsunderlag om befintliga dammar och små vattenkraftverk i länet och deras natur-, fiske-, och kulturmässiga förutsättningar för att nyttja vattenkraften för elproduktion vid befintliga dammar.

Sammanställningen är tänkt att användas som ett underlag för dammägare att bedöma om de ska satsa på vattenkraft och klargöra viktiga förutsättningar inför en tillståndsansökan. Underlaget kan även användas i Länsstyrelsens handläggning av tillståndsansökningar (avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningar och yttranden till

miljödomstolen) m.m., samt som underlag för prioritering av vilka projekt som ska beviljas stöd ur t.ex. landsbygdsprogrammet. Vidare kan sammanställningen utgöra ett underlag i miljömålsarbetet.

Underlag i arbetet har varit den ekologiska statusklassificeringen, nationellt värdefulla vatten för naturvärdet, vatten som har utpekats som regionalt värdefulla för naturvärdet, nyckelbiotoper, riksintresse, naturreservat, Natura 2000 områden, skyddsområden för vattentäkt.

För varje enskild damm nyttjades fyra grupper av bedömningsgrunder. Bedömningarna grundar sig på dammarnas status i dagsläget och på den information som fanns tillgänglig vid bedömningstillfället. Detta innebär att en damm som i dag bedömts att ha låg inverkan mycket väl kan få stor inverkan på omgivande naturvärden om rådande förhållanden förändras. Likaså gäller det omvända där en damm som har hög inverkan på omgivningen med vissa förändringar, exempelvis byggandet av en faunapassage, kan få lägre inverkansgrad på vissa omgivande naturvärden.

Vid bedömningen av dammarnas påverkan på vattendragen delades värdena upp i 4 olika värdegrupper. För varje värdegrupp bedömdes värdet enligt en skala 1-5 samt risken för att värdet påverkas av en damm med ett vattenkraftverk.

Värdegruppen "Ekologisk status" innefattar en bedömning utifrån det berörda vattnets ekologiska status som grundas på hur aktuell damm inverkar på den hydromorfologiska delen av statusbedömning (enligt VISS). Inverkansbedömningen grundas på kontinuitet (förekomsten av vandringshinder), hydrologisk regim och morfologiska förhållanden.

Värdegruppen "Värdefulla vatten" innehöll flera bedömningsgrunder varav miljömålsklassningen av värdefulla vatten för fiske respektive naturvård utgör två. Underlaget för dessa två bedömningsgrunder baseras på informationssammanställningen till miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*. I de fall det aktuella vattnet inte klassats inom ramen för miljömålsarbetet, utgick bedömningarna från Länsstyrelsens naturvärdesbedömning av aktuella vattendrag. Naturvärdesbedömningen bygger på det nationella bedömningssystemet "System Aqua". I de fall då även denna information saknas har bedömningarna baserats på nyckelbiotoper och förekomsten av limniska hotade arter i aktuellt vatten.

Värdegruppen "Skyddade områden" inkluderar även den flera bedömningsgrunder. I inverkansbedömningen togs hänsyn till skyddets syfte. I vissa vattendrag förekom t.ex. förbud mot utbyggnad av vattenkraft varigenom en befintlig dam alltså inte har någon inverkan. I de fall då skydd saknas bedömdes inverkan på eventuella planerade skydd.

Kalmar, Fredrik Lövstrand

Uppgiften i MPU att det i länet finns 72 kraftverk är osäker. Troligen är siffran något lägre, ca 60 kraftverk. Det finns inte några uppgifter vilka kraftverk som är strömkraftverk. Det finns 181 dammar som är registrerade i dammregistret (SMHI), men det kan finnas många fler dammrester som inte är registrerade.

Antalet dammar som saknar tillstånd är uppskattas till mellan 120 och 140 st. I länsstyrelsens dammregister finns 250 anläggningar registrerade. Av dessa har ca 80 st någon form av tillstånd. Det uppskattas att ca 170 dammar saknar fiskväg.

Ca 80 dammar ligger i vattenförekomster som har miljöproblemet kontinuitet. Fiskväg behöver inte vara den enda åtgärden. Vid raserade dammar utan funktion kan utrivning vara aktuellt.

Det finns 87 sjösänkingsföretag i Kalmar län. Sjösänkning har inte påverkat klassning av ekologisk status och påverkar därför inte MKN. Ev. kan någon restaurering vara aktuell vid återskapande av våtmarker.

När det gäller antal kraftverk som bedöms ha behov av anpassade flöden (för att nå MKN och LSoV) har inte hydrologin klassats och påverkar därför inte MKN, men det innebär inte att problemet inte finns. Nedre delarna av Alsterån har haft kraftig korttidsreglering. Även Yxeredsån har påverkats av reglering.

Länsstyrelsen har uppgifter om vilka kraftverk som har tillstånd. Däremot saknas en sammanställning över exakt vad tillstånden reglerar och vilka villkor m.m. som finns.

Länsstyrelsen bedömer att behovet av åtgärder i vatten med fysisk påverkan är stort. Enligt fiskevårdsplan och plan för biologisk återställning (2007-210) finns ca 20-25 prioriterade fiskvägar. En del av dessa har åtgärdats. Behovet är större.

För att kunna göra prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbete behövs länsstyrelsen stöd i form av ;

- Påverkansanalys: hur stor effekt har reglering, bristande kontinuitet och rensningar på biologin och ekologisk status.
- Riktlinjer för hur man ska väga naturvärden mot produktion.

Kronoberg, Åsa Fredriksson.

Uppgifterna i miljöprocessutredningen (MPU) stämmer inte när det gäller antalet dammar. De har totalt 196 dammar. Andra inventeringar eller underlag än MPU som länsstyrelsen har tillgång till är dammregister, vandringshinderregister samt mindre sammanställning av små dammar i skogsmark.

Kronobergs län har ett dammregister från 1998 där majoriteten av länets dammar finns med. De känner till ytterligare en handfull dammar med kraftverk i drift som inte finns med i registret.

Kronobergs län har också ett vandringshinderregister med totalt 271 vandringshinder, varav 61 inte finns med i dammregistret. Dessa 61 vandringshinder kan även vara dammar, med eller utan kraftverk.

Utdrag ur Kronobergs dammregister totalt 196 dammar

	Mörumsån	Ronnebyån	Alsterån	Lagan	Helgeå	Lyckebyån	Micån	Nättrabyån	Bräkneån	totalt
Dom	29	11	8	20	9	2		1	1	81
Dom saknas	41	15	16	11	19	2	4		3	111
Dom efter 1983	2		1		1					4

När det gäller kraftverk har de följande uppgifter (i första hand från dammregistret). Uppgifterna är inte helt uppdaterade, vissa objekt har dubbla klassningar och kan idag användas till annat än då inventeringen genomfördes.

- ca 3 st är verksdammar för kvarn, såg eller annat.
- ca 82 st är hålldammar, spegeldammar.
- ca 19 st är reg.dammar för vattenkraftanläggning nedströms
- ca 41 st är reg.dammar för annat ändamål
- ca 56 st är verksdammar för elkraft

Förutom ovan finns ytterligare minst 15 dammar som har noterats vid olika fältbesök. Mörkertalet är relativt stort när det gäller små dammar/vandringshinder, uppskattningsvis kan det säkert röra sig om uppemot 100 st.

Tillstånd (inklusive ”dom”) saknas för 111 dammar enligt dammregister. Det är förmodligen fler då flera av vandringshindren är dammar.

Länsstyrelsen kan i dagsläget inte säga exakt hur många som ej är kraftverksdammar och som saknar fiskväg. Vi vet dock att 6 st har fiskväg varav en av dammarna finns med i dammregistret.

Länsstyrelsen har inte kunskap om vilka dammar som behöver fiskväg (för att nå MKN och miljö kvalitetsmålet för *Levande sjöar och vattendrag (LSoV)*). Men bedömningen är att majoriteten av dammarna behöver fiskväg, alt. rivas ut för att uppnå målen.

I länet finns 441 sänkta sjöar och 1171 dikningsföretag/rensningföretag (enligt länsstyrelsens GIS-skikt). Hur många som är aktiva är oklart.

Behov av att restaurera sänkta sjöar (för att nå MKN och LSoV) är okänt, men det är med all säkerhet ett betydande behov finns.

Antalet kraftverk som bör ha anpassade flöden (för att nå MKN och LSoV) är okänt, men bedömningen är att ett stort antal behöver anpassade flöden, troligen majoriteten.

Länsstyrelsen har kunskap om vilka vattenkraftverk som har/saknar hävd och dom (se tabell ovan).

I några fall har vi koll på vad tillstånden reglerar. Dock borde man enkelt kunna ta reda på detta genom att läsa domen? Av de övriga vandringshindren/dammar har vi ingen sådan information.

Länsstyrelsen bedömer att åtgärdsbehovet är mycket stort för vattenområden som är fysiskt påverkade.

För att kunna göra prioriteringar i provnings och tillsynsarbetet behöver länsstyrelsen inventeringar och analyser av information om de fysiskt påverkade vattnen. När det gäller vattenkraft behövs bättre omprovningmöjligheter.

Norrbotten, Patrik Olofsson, Sara Frödin

Länsstyrelsen i Norrbotten saknar fullständiga uppgifter om hur många vattenkraftverk och relaterade dammar som finns i länet. Det samma gäller övriga ”dammar”. På grund av att klara definitioner av vad en damm är saknas blir den exakta bedömningen av antalet dammar svår att göra. De anser att de ändå har mycket bra underlag. Länsstyrelsen har inventerat närmare 1000 möjliga dammlägen och har dessa uppgifter i ett eget register. I dagsläget finns det 323 hindrande konstruktioner (vandringshinder för fisk). Det finns 323 stycken hindrande konstruktioner för fisk. Allt ifrån trösklar till stora kraftverksdammar (vägtrummor ej medräknat).

De har inte gjort någon analys av hur många av dessa som har en dämmande effekt men de uppgifterna finns lagrade i registret.

I Norrbottens län finns det 37 vattenkraftverk med elproduktion. 2 av dessa ligger på länsgränsen och delas med Västerbotten. Utöver dessa finns det 22 vattenregleringsanläggningar utan direkt elproduktion.

Det finns två kraftverk som går att räkna som strömkraftverk, Sikfors och Kengis bruk. Det finns ytterligare ett i Kukkolaforsen, Torneälven men det är osäkert om detta är i bruk.

Det saknas exakt överblick över tillstånden, men samtliga större anläggningar i Lule-, Skellefte- och Piteälven har tillstånd. Lst förmodar att i princip alla mindre vattenkraftsanläggningar också har tillstånd, möjligen finns enstaka undantag. Hänvisar till Miljöboken vid Mark- och miljödomstolen för närmare kontroll av aktuella tillstånd. I princip alla dammar saknar fiskväg. Lst känner till 2-3 stycken fiskvägar men det är osäkert hur väl de fungerar. Cirka 55 kraftverksdammar saknar fiskväg. Det finns fiskvägar vid Sikfors och Malmesjaure i Piteälven, Bergnäs i Skellefteälven, samt tre stycken mellan Arjeplogsströmmarna och Hornavan, Sälla kraftverk, Skellefteälven. Övriga anläggningar saknar fiskväg.

I princip alla kraftverk behöver få anpassade flöden (för att nå MKN och LSoV). Vattenmyndigheten har i ett första skede pekat ut 22 anläggningar i Norrbotten där en utredning av minimitappning bör göras. Dessa 22 är främst mindre anläggningar som ej är utpekade som KMV. Självklart bör även de större KMV-objekten också ha anpassade flöden för att nå MKN och LSoV men det antas att dessa ska utredas i samband med definitionen av ekologisk potential.

När det gäller antalet sjösänkingsföretag är det väldigt dålig kunskap. Lst har haft tillgång till SMHIs uppgifter om detta, men det ansågs hålla för dålig kvalitet så inget arbete finns gjort gällande detta. Utifrån våra damminventeringar har vi fått in en del kunskap gällande detta eftersom många av ”dammarna” är byggda just för att höja nivån i sjön efter en tidigare sänkning.

Angående vad tillstånden reglerar så varierar det kraftigt mellan riktigt gamla tillstånd och nyare. Frågor/villkor om fisk -utsättning/-vandring förmodar vi är slutligt prövade - känner inte till några öppna mål.

Länsstyrelsen bedömer att åtgärdsbehovet för vattenområden som är fysiskt påverkade är stort. Det är svårt att exakt svara på när ”damm” ej är definierat men det är stort. Cirka 200 av de 323 hindren ligger i en vattenförekomst. Det innebär att 4 % av våra vattenförekomster har kontinuitetsproblem pga. dammar. Ungefär lika många skulle jag säga är fysiskt påverkade till följd av detta.

Gamla flottningsdammar (vilket många av de övriga dammarna är) är också starkt förknippade av fysiska förändringar i form av rätning/rensning av vattendragen. Bedömer Ist hur många vattenförekomster som totalt har morfologiska förändringar är det 39 sjöar och 887 vattendrag, dvs. 3 % av sjöarna samt 29 % av vattendragen. Totalt 21 % av vattenförekomsterna har alltså morfologiska förändringar i Norrbotten.

Förmodligen behöver många av sjösänkingsföretagen åtgärdas.

För att Ist ska kunna göra prioriteringar i provnings- och tillsynsarbetet behövs tydliga riktlinjer för arbete med KMV och ekologisk potential. Förmodar att även resurser i form av personal som kan arbeta heltid med tillsyn och provning behövs. Framst arbete med omprövningar kopplat till MKN eftersom det är väldigt tidskrävande.

Det behövs stöd i biologiska frågor, t ex. vilken effekt en fisk- faunapassage får vid olika anläggningar, bedömning av miljönyttan av sådana insatser. Vilka anläggningar ska prioriteras?

Miljöanslysenheten tillsammans med HaV (tidigare Fiskeriverkets utredningskontor i Luleå) bidrar med kunskap gällande biologiska frågor. Miljöskyddsgruppen jobbar med att ta fram en lista på prioriterade objekt gällande vandringshinder för fisk (ej vägtrummor).

Det behövs ett förtydligande i uppdraget gällande definitionen av en ”damm”. Ska den t.ex. dämna för att klassas som damm? Ska vi skilja på dammar som används för vattenkraftsändamål från andra dammar? Vi känner i dag till cirka 300 objekt (ej hindrande vägtrummor) som är hindrande för fisk (partiellt och definitivt för öring) och dessa innefattar allt från små stenläggningar/stockar till våra största kraftverksdammar.

Gällande antal dammar med behov av fiskväg: Dammar som idag har en giltig dom och uppfyller ett syfte (verksamhet) och ej har en fungerande fiskväg, där blir åtgärden att ompröva domen och få in ett villkor om fiskväg. För övriga ”dammar” som saknar dom och ej har kulturvärde blir åtgärden utrivning och därmed finns inget initialt behov av fiskväg.

Nästan alla våra vattendrag är påverkade fysiskt, främst genom rensning.

Ett arbete pågår för att bedöma behovet av åtgärder. Kriterier i prioriteringsarbetet är;

- om det är en vattenförekomst eller inte,
- finns nedströms liggande hinder,
- hur stor sträckan uppströms som öppnas upp,
- finns några pågående åtgärder i vattendraget,
- har Fiskeriverket(regionkontoret i Luleå) bedömt behov av minimitappning,
- ingår vattendraget i ett Natura 2000 område eller inte,
- ingår vattendraget i ett område som omfattas av områdesskydd,
- finns vandrande havsfisk eller flodpärlmussla,
- ingår det i särskilt skyddsvärda vatten,
- pågår någon form av åtgärder för att återställa biotoper.
- finns ett utpekat bevarandevärde för kulturmiljön

Länsstyrelsen i Gävle har arbetet med ett liknande projekt, det sk. Oxprojektet.

Skåne, Jan Grosen

Länsstyrelsen har gjort en ny inventering och uppdaterat miljöprocessutredningens siffror när det gäller kraftverk. Skåne har 88 kraftverk (24 enligt miljöprocessutredningen).

Det saknar uppgifter om det är strömkraftverk eller kraftverk med reglerat flöde. Det finns uppgifter om vilka som har tillstånd, men inte vad de omfattar.

Antalet dammar som saknar kraftverk överensstämmer med MPU uppgifter- d.v.s. det är 121 stycken. Det saknas sammanställda uppgifter om dammarna har tillstånd eller inte, om de har fiskvägar eller inte. Det finns inte heller något underlag som visar vilka dammar som behöver en fiskväg, men i princip bedöms alla behöva ha det för att kunna nå MKN och miljökvalitetsmålet för *Levande sjöar och vattendrag*.

Det saknas underlag för att kunna bedöma hur många av kraftverken som har behov av anpassade flöden för att nå MKN och LSoV. Åtgärder vidtas för närvarande i två av Skånes kraftverk. De har prioriterats pga. av biologiska värden och att de är vid mynningen av vattendrag. Biologiska värden som bedöms är förekomsten av musslor och lax.

Länsstyrelsen bedömer att åtgärdsbehovet för att komma tillrätta med fysiskt påverkade vatten är stort och krävande (i Skåne finns ca 10 000 tillsyn- och provningsobjekt). För närvarande pågår ett projekt för att vidta åtgärder för att underlätta ålens nedvandring.

När det gäller antalet sjösänkingsföretag finns det en skrift från SMHI 1996 (Nr 62) ang. avsänkta och torrlagda sjöar, med register över kända sänkningar i Sverige. I Skåne finns ca 500 sjöar där 10 % finns med i registret. I verkligheten är det betydligt fler som sänkts. En försiktig gissning är att långt över 50 % är påverkade och kanske så många som 90 % är på något sätt ändrade. För att gå igenom detta behöver man titta i Vattenarkivet och alla dikningsförrättningar, vilket nog kräver extra resurser för att genomföra.

De resurser som behövs är pengar för att genomföra natur-och biotopkarteringar. När sådana karteringar görs bör även lämpliga förslag till åtgärder redovisas.

Övrigt; det är viktigt att lagstiftningen blir miljöbalksanpassade för att komma tillrätta med problemen och för att länsstyrelsen ska kunna arbeta på ett rationellt sätt.

Stockholm

Skickade frågorna till Per Berglund 2011-10-11. Länsstyrelsen återkom och meddelade att det behövs instruktioner för att de ska kunna avsätta resurser för att sammanställa de efterfrågade uppgifterna.

Stöd som behövs, är en ändrad lagstiftning.

Södermanland

Har skickat frågorna 30/9.

Uppsala, Daniel Melin, miljöskyddshandläggare och Joel Berglund, miljöutredare

Uppgifterna om kraftverk i MPU är ungefärliga, men verkar stämma (23 st). I nuläget känner länsstyrelsen till ca 170 st dammar (MPU angav 140). De har SMHI's gamla dammregister, egen lokalkunskap och kunskap från vattenförvaltningen om vandringshinder. Vi behöver mer kunskap om verksamheterna.

Behovet av att åtgärda den fysiska påverkan i vattenområden är mycket stort.

Stöd som behövs är mer resurser, idag hinner länsstyrelsen i princip inte med något eget initierat arbete. Ny lagstiftning behövs för att kunna ställa krav på relevanta åtgärder (jmf miljöfarlig verksamhet). Den praxis inom vattenverksamhet som har utbildats i domstolarna stämmer i nuläget inte överens med miljöbalkens intentioner. I förlängningen behövs även pengar till åtgärder, alternativt möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren att genomföra dessa på egen bekostnad.

Kunskap om typ av kraftverk finns för de större kraftverken i Dalälven. Många mindre kraftverk verkar sakna tillstånd och då är det ju inte heller möjligt att veta hur de regleras. Strömkraftverk har fortfarande en damm men saknar regleringsmagasin (tillrinning oftast lika med produktion). Även strömkraftverk utgör alltså vandringshinder.

En samkörning av Miljöboken och dammregistret visar att det finns en vattendom för ca 97 av de 170 dammarna i länet. Underlagsdata är inte av hög kvalitet men det ger en uppfattning av proportionerna. Det är t.ex. inte säkert att domen gäller själva dammen, det kan vara allt ifrån en vägbana över dammen, allmän flottled längs ett vattendrag eller bara en vattendom gällande vattenuttag i närheten av dammanläggningen. Osäkerheten är alltså stor, men om ovan beskrivna analys stämmer så saknar minst 73 dammar tillstånd. Till detta kommer ett okänt antal okända dammar och dammar med ovidkommande tillstånd.

Alla dammar utom två (belägna i centrala Uppsala) saknar fiskväg, samtliga kraftverksdammar saknar fiskväg

Det saknas en sammanställning av antal dammar med behov av fiskväg (för att nå MKN och miljökvalitetsmålet för *Levande sjöar och vattendrag* (LSoV)) men en översyn är på gång. En översiktlig genomgång ger mellan 90 och 110 dammar i förekomster med sämre än god status vad gäller kontinuitet. Fiskväg räcker i många fall inte som åtgärd. Den generellt låga fallhöjden i länet gör att långa strömsträckor är överdämda uppströms dammarna. Utrivning är ofta enda möjligheten om God ekologisk status ska kunna nås.

När det gäller antal kraftverk med behov av att anpassa flöden; I Dalälven inom Uppsala län finns fyra större vattenkraftverk. Vid tre av dessa finns mycket stora behov av miljöanpassade flöden och minimitappning i nästan torrlagda älvgränar med unika naturvärden. Vid det fjärde (Älvkarleby) finns kungsådra och minimitappning som eventuellt skulle behöva ökas.

Kunskap om vad som krävs vid de mindre kraftverken är dålig, men samtliga saknar fiskväg enligt vad lst känner till.

Totalt finns cirka 100 sjöar kvar i länet varav möjligen två stycken är opåverkade av sänkningar. Till detta kommer cirka 100 helt torrlagda sjöar. Totalt ca 200 sjösänkingsföretag. Till detta kommer ca 3500 markavvattningsföretag.

Hur stort bedöms behovet vara av att restaurera sänkta sjöar. Detta är en komplex fråga. Väldigt många av länets sjöar skulle må bättre om de höjdes. En höjning skulle dock bara vara en av flera möjliga/nödvändiga åtgärder för att MKN skulle kunna nås. En uppskattning är att endast två av de 100 sjöarna i länet klarat sig helt utan ingrepp. En mycket grov uppskattning är att cirka hälften av sjöarna behöver en vattenståndshöjning för att MKN och LSoV ska kunna nås.

Finns kunskap om vilka kraftverk och dammar som har/saknar tillstånd. För de som har tillstånd finns uppgifter om vad tillståndet reglerar? (tillsyn för frågor som inte är prövade respektive latenta villkor t.ex. för fisk). De stora kraftverken i Dalälven omfattas var och en för sig av ett mycket stort antal vattendomar (i vissa fall över 40 st). Hel-

hetsbild saknas ofta och det är ett mycket tidskrävande arbete att gå igenom de domar som finns för varje anläggning i syfte att se vad som är prövat och reglerat i tillstånden. En sammanställning av vad som är reglerat behövs. Det finns inga latenta villkor som länsstyrelsen känner till. I Dalälven fanns vid anläggningarnas uppförande ofta villkor om laxtrappor och ålyngelledare, men denna skyldighet upphävdes för samtliga kraftverk, ofta med motiveringen att de inte fungerade eller genom förlikning.

De mindre kraftverken verkar ofta sakna domar. Ofta handlar det om gamla kvarnar som har försetts med turbiner för elproduktion utan tillståndsprövning.

Hur stort bedömer länsstyrelsen att är åtgärdsbehovet är för vattenområden som är fysiskt påverkade? Tittar man bara på vattenförekomster där kvalitetsfaktorn kontinuitet har sämre än god status handlar det om mellan 90 och 110 dammar. Det är troligt att dessa påverkar den ekologiska statusen negativt och att en utrivning och eller fiskväg är nödvändig för att MKN ska kunna uppnås. Viktigt är att påpeka att majoriteten av dessa dammar saknar moderna tillstånd eller åberopar hävd. Det är svårt att komma åt hävdvunna dammar. Vägledning och prejudikat kring hävdbegreppet behövs.

Länsstyrelsen kommer under 2011-2012 att göra en genomgång av åtgärdsbehovet.

Om frågan skulle gälla även markavvattningar och uträtning/omgrävningar av vattendrag ökar behovet mångdubbelt.

Vilket stöd behövs för att länsstyrelsen ska kunna göra prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbetet?

– Ökade och långsiktiga resurser för tillsyn av vattenverksamheter. Idag har Ist ca 1,3 tjänst som arbetar med tillsyn och prövning av vattenverksamhet, vilket gör att de nästan enbart hinner med inkommande ärenden. Möjlighet att jobba mer egeninitierat saknas alltså idag.

– Ändringar i miljöbalken (bl.a. rättskraftsskyddet) för att underlätta miljökrav mot vattenkraft och andra vandringshinder, möjlighet att förelägga om åtgärder samt att verksamhetsutövaren tar fram material inför omprövning.

– Att vattenrätten likformas med reglerna för miljöfarlig verksamhet.

– Generella föreskrifter som kan gälla för merparten av vattenkraften och andra dammar.

– Mer kunskap om processerna i miljödomstolarna

– Ökad kunskap om länets småskaliga vattenkraftverk samt tillsyn mot dessa. Många saknar sannolikt tillstånd.

Värmland, Gunilla Cassing

Länsstyrelsen utgår från att MPU:s uppgifter stämmer. De har kunskap om det är ett strömkraftverk (reglerar inte flödet, saknar en damm). 29 dammar saknar tillstånd, +8 som har ”diffusa” brev.) 600 dammar (inte kraftverksdammar) saknar fiskväg. Fiskväg saknas vid ca 135 kraftverk. Ist saknar underlag för att bedöma behovet av fiskväg (för att nå MKN och miljökvalitetsmålet för levande sjöar och vattendrag (LSoV). Med tanke på de ambitiösa skrivningarna som finns i LSV och MKN bör de allra flesta kraftverk (ca 135 stycken) och dammar som saknar fiskväg (ca 600 stycken) ha behov av en sådan.

Det finns inte heller någon utredning som visar behovet av anpassade flöden vid kraftverken. De flesta dammar och kraftverk (totalt ca 735 stycken enligt ovan) saknar men bedöms ha behov av anpassat flöde.

Det finns 112 sjösänkingsföretag och 73 invallningsföretag enligt lst GISunderlag.

Lst har kunskap om vilka kraftverk och dammar som har/saknar tillstånd. Dämnings-, sänkingsgräns och minimitappning finns infört i dammdatabasen. Domar finns i pärmar – ingen analys gjord. Men det finns även dammar och kraftverk som inte är registrerade i länsstyrelsens dammdatabas, liksom sjösänkingsföretag. Lantmäteriet har alla sjösänkingsföretag utförda för 1928, så hur stort mörkertalet är vet inte länsstyrelsen.

Lst bedömer att är åtgärdsbehovet för vattenområden som är fysiskt påverkade är mycket stort. För att lst ska kunna göra prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbetet behövs en extra personal med kompetens och erfarenhet inom områdena restaurering-tillsyn/prövning-vattenkraft/dammar.

Västerbotten, Tina Nilsson

Uppgifterna i MPU stämmer inte alls (60 kraftverk och 948 dammar). En utredning visar att det finns 238 styckenvattenkraftverk + dammar. Av dem har länsstyrelsen hittat domar för 172 stycken. Det är osäkert om resterande saknar domar eftersom materialet ännu inte är kvalitetssäkrat materialet. Länsstyrelsen är säker på att de inte har hittat alla vattenkraftverk i inventeringen. Utav de 172 kraftverk där det finns tillstånd har inte länsstyrelsen alltid tillgång till domen/domarna utan bara ett utdrag ur Miljöboken. Bristande kunskap med andra ord.

Länsstyrelsen vet inte ifall alla kraftverk är i drift och om några av kraftverken eller dammarna är utrivna. Fältinventeringar av dammar har gjorts under 2011. Dessa dammar har inte tidigare inventeras men finns med i Miljöboken eller är markerade på Fastighetskartan. Antalet dammar kommer därför att öka något.

Det finns oftast, men inte alltid, kunskap om typen av kraftverk.

Antal dammar utan tillstånd samt utformningen av dem. Kunskapsläget bör vara bättre än tidigare tack vare årets inventering, underlaget är ännu inte sammanställt och utvärderat.

Ekologisk potential har inte definierats för vattenförekomsterna i länet, det är därför inte möjligt att bedöma vilka åtgärder som bör vidtas för att nå MKN.

Kunskap saknas om antalet sjösänkingsföretag och behovet att restaurera dem (för att nå MKN och LSoV).

Länsstyrelsen bedömer det är mycket stora behov av åtgärder för vattenområden som är fysiskt påverkade. För Bottenvikens vattendistrikt finns preliminära svar i Vattenmyndighetens Underlag till åtgärdsprogram. Här framgår vilka vattenförekomster som har dammar i behov av åtgärd för att uppnå MKN. Se Bilaga 1 under resp. Vattenrådsområde. För sjösänkingsföretag saknas underlag.

Vilket stöd behövs för att länsstyrelsen ska kunna göra prioriteringar i prövnings- och tillsynsarbetet? Det lst behöver av Kammarkollegiet är tydliga riktlinjer för hur lst ska prioritera. Förutom den uppenbara prioriteringen bland kraftverk i drift vore det intressant att veta om Kammarkollegiet tycker att vi ska prioritera nedlagda kraftverk (dvs. begära utrivning eller återkallelse av tillstånd). Det har ju blivit mer och mer populärt

att starta upp nedlagda kraftverk. Kammarkollegiet kan också bidra med sin kunskap om hur genomförbara olika typer av insatser kan vara.

Det största problemet är kanske inte hur vi ska prioritera utan hur vi ska kunna genomföra åtgärderna. För detta behövs en betydande resursförstärkning på handläggarsidan, resurser för att komplettera underlag genom fältinventering och genomgångar av arkiv och domar samt resurser för att förstärka den juridiska kompetensen.

Västernorrland, Lars-Ola Norén

Uppgifterna i miljöprocessutredningen har inte reviderats (60 kraftverk och 250 andra dammar). Det saknas sammanställda uppgifter om vilka som har tillstånd och vad tillstånden reglerar. En bedömning är att de flesta saknar tillstånd.

Länsstyrelsen saknar uppgifter om antalet sjösänkingsföretag. Det finns inte något underlag som visar behovet av fiskvägar eller anpassade flöden.

Länsstyrelsen planerar att uppdatera dammregistret.

Länsstyrelsen bedömer att det är ett ofantligt stort åtgärdsbehov för de fysiskt påverkade vattenområdena. Det stöd länsstyrelsen i första hand behöver är resurser.

Västmanland, Lars Edenman

Uppgifterna i miljöprocessutredningen stämmer (34 kraftverk och 154 andra dammar). Det kan finnas uppgifter om vilka som är strömkraftverk. Det övervägande antalet är strömkraftverk. Det finns uppgifter om vilka som har vandringshinder.

Ca hälften av dammarna saknar tillstånd. De flesta av dammarna saknar fiskvägar, troligen behövs fiskvägar i princip vid alla dammar.

Det finns behov av att anpassa flödena vid kraftverken.

Det finns 23 sjösänkingsföretag i Västmanlands län. Ett har restaurerats och några håller på att restaureras.

Länsstyrelsen har tämligen bra kontroll på vad tillstånden reglerar.

För att kunna göra prioriteringar i tillsyns- och provnings arbete krävs resurser, idag hinns i princip bara det löpande arbetet med. Kammarkollegiets stöd i arbetet är viktigt.

En prioriteringsgrund som används idag är dammsäkerheten.

(Länsstyrelsen har inte kompletterat uppgifterna).

Västra Götaland, Jan Gustafsson

Länsstyrelsen håller på och inventerar antalet vattenverksamheter. Rapporten blir klar den 7 oktober.

(Johan Kling Västra Götaland har enligt uppgift data för alla länsstyrelser). Antalet kraftverk kommer att vara färre än det som redovisats till miljöprocessutredningen (300 vattenkraftverk samt 600 dammar).

Väldigt många dammar saknar fiskvägar.

När det gäller antalet sjösänkingsföretag så saknas underlag, men en grov uppskattning är att det finns 50-100 stycken. Det finns ett behov av att restaurera sänkta sjöar, men frågan är om kostanden är motiverad (jmf tidigare provning av sjön Östen). Speci-

ella projekt kan prioriteras. Det finns även ett antal kraftverk med behov av att anpassa flödena för att nå MKN och LSoV.

Det saknas överblick över vad tillstånden reglerar.

Åtgärdsbehovet inom vattenverksamhetsområdet är jättestort, det är inte överblickbart.

För att kunna göra rätt prioriteringar krävs resurser. En redovisad behovsutredning visar att det behövs 4 handläggartjänster för kontrollerande och operativ tillsyn.

Det behövs även vattenjuridisk kompetens samt vattenteknisk kompetens (hydrologi, hydroteknik, hydromekanik).

Prioriteringsgrunder som används är skyddade områden, skyddsvärda vatten, samhällsintressen, förväntad effekt av åtgärden som sådan.

Örebro, Leif Gustafsson, Daniel Bergdahl, Mia Hammarberg

I Örebro finns 135 aktiva kraftverk, varav minst en tredjedel saknar tillstånd.

(MPU angav 110.) Det saknas uppgifter om andel strömkraftverk. Länsstyrelsen håller på att samla alla domar digitalt. Svårigheten är för domar från Växjö MD eftersom de inte finns kvar på domstolen.

Miljöprocessutredningens uppgifter när det gäller dammar stämmer. Vid 1,5 % av dammarna finns en notering om det finns fiskväg, för ca en tredjedel av dammarna finns en notering om tillstånd, för ca en femtedel av dammarna finns en notering om (urminnes) hävd,

Behovet av åtgärder är väldigt stort, det som behövs är pengar för åtgärder.

Länsstyrelsen arbetar med en tillsynsplan, i den görs prioriteringar bl.a. efter om det finns möjliga reproduktionsområden uppströms dammen.

Det finns 30 sjösänkingsföretag i Örebro län i Länsstyrelsens och Lantmäteriets arkiv. Det kan även finnas fler som har arkiverats på annat sätt än vad lst känner till. Länsstyrelsen har inte gjort någon bedömning av behovet av att restaurera sjöarna. De vet att det är problem med vattennivåer och regleringen i flera av de sänkta sjöarna, det kan både vara för mycket vatten och för lite vatten. Sannolikt är de flesta sjösänkingsföretag sovande och markägarna runt sjöarna vet inte alltid om att de är medlemmar i ett sjösänkingsföretag med ansvar för reglering, rensningar och sådant.

Ett problem både i tillsynen och när det gäller ekonomiska frågor inom företagen (till exempel när det behöver rensas) är att det har skett så omfattande fastighetsförändringar runt många sjöar. Det som tidigare var delar av större jordbruksfastigheter har ofta delats upp på mindre fastigheter i sommarstugeområden. Lst har ingen tydlig adressat att rikta oss till, tillsynen vid t.ex. ett klagomål skulle vara enklare om det fanns styrelser. Nu kan det vara flera dussin enskilda som behöver kontaktas och det är krångligt att reda ut vilka fastigheter som egentligen har det juridiska ansvaret efter alla avstyckningar som ägt rum. Så på så sätt finns ett behov av att "restaurera" styrelserna och fastighetsfrågorna.

Östergötland, Matts Claesson

Uppgifterna i miljöprocessutredningen stämmer (59 kraftverk och 159 andra dammar). De grundar sig på 1983 års damminventering, vilket innebär att det är osäkra och föråldrade uppgifter. Det saknas uppgifter om vilka som är strömkraftverk, antalet dam-

mar med fiskväg, antalet dammar som kan behöva en fiskväg, antalet sjösänkingsföretag, andelen sjösänkingsföretag som behöver restaureras, antalet kraftverk med behov av anpassade flöden.

52 av kraftverken har en vattendom och 4 en häradssdom, 3 saknar tillstånd. Av de 218 dammarna (oavsett om de har kraftverk eller inte) så ha 101 anläggningar någon form av tillstånd, 117 saknar tillstånd.

Det saknas även sammanställda uppgifter om vad tillstånden omfattar samt om hur stort åtgärdsbehovet är när det gäller vattenområden som är fysiskt påverkade.

För att kunna göra prioriteringar behövs vattenteknisk kompetens helst på länsstyrelsen, alternativt i samverkan med andra län, på HaV eller resurser för att kunna köpa tjänsten.